

હિસાબી અધિકારી, વર્ગ-૧ અને સહાયક વાણિજ્યિક વેરા કમિશ્નર, વર્ગ-૧

ની મુખ્ય પરીક્ષાનો અભ્યાસક્રમ.

નોંધ: પરીક્ષાનું માધ્યમ ગુજરાતી અને અંગ્રેજી રહેશે. મુખ્ય પરીક્ષામાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજીના પ્રશ્નપત્રો સંબંધિત ભાષામાં રહેશે. અભ્યાસક્રમના અર્થઘટનના પ્રશ્નના કિસ્સામાં અંગ્રેજી અર્થઘટનને આખરી ગણવાનું રહેશે.

**મુખ્ય લેખિત પરીક્ષા પદ્ધતિ**

ક્રમ	પરીક્ષાનો પ્રકાર	પ્રશ્નપત્રનું નામ	સમય	કુલ ફાળવેલ ગુણ
૧.	વર્ણનાત્મક	ગુજરાતી અને અંગ્રેજી	૩ કલાક	૧૫૦ + ૫૦
૨.	હેતુલક્ષી	સામાન્ય અભ્યાસ	૩ કલાક	૨૦૦
૩.	વર્ણનાત્મક	કોમર્સ અને મેનેજમેન્ટ	૩ કલાક	૨૦૦
લેખિત પરીક્ષાના કુલ ગુણ				૬૦૦

ભાગ-૧ ગુજરાતી (વર્ણનાત્મક)ગુણ-૧૫૦માધ્યમ-ગુજરાતી

અનુક્રમ	અભ્યાસક્રમની વિગત	ફાળવાયેલ ગુણ
૧.	નિબંધ : ત્રણ પૈકી કોઈપણ એક (ઓછામાં ઓછા ૨૫૦ વધુમાં વધુ ૩૦૦ શબ્દોમાં) (વર્ણનાત્મક/વિશ્લેષણાત્મક/ચિંતનાત્મક/સાંપ્રત સમસ્યા પર આધારિત)	૨૦
૨.	વિચાર વિસ્તાર (ત્રણ પૈકી કોઈપણ બે) કાવ્યપંક્તિઓ કે ગદ્યસૂક્તિનો વિચારવિસ્તાર (આશરે ૧૦૦ શબ્દોમાં)	૧૦
૩.	સંક્ષેપીકરણ : આપેલા ગદ્યખંડમાંથી આશરે ૧/૩ ભાગમાં તમારા શબ્દોમાં સંક્ષેપ	૧૦
૪.	ગદ્યસમીક્ષા: આપેલા ગદ્યખંડના આધારે પૂછેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.	૧૦
૫.	ઔપચારિક ભાષણો તૈયાર કરવા (સ્વાગત, વિદાય, ઉદઘાટન વગેરે)/પત્રકાર પરિષદ માટે ઉદબોધન તૈયાર કરવા (ઉર્જા, ખેત ધિરાણ, પ્રદૂષણ, આરોગ્ય, શિક્ષણનો નીતિવિષયક કે સમસ્યા વિષયક) (આશરે ૧૫૦ શબ્દોમાં)	૧૦
૬.	પ્રચાર માધ્યમો માટે નિવેદનો તૈયાર કરવા (આશરે ૧૦૦ શબ્દોમાં)	૧૦
૭.	પત્રલેખન (અભિનંદન/શુભેચ્છા/વિનંતી/ફરિયાદ વગેરે) (આશરે ૧૦૦ શબ્દોમાં)	૧૦
૮.	ચર્યાપત્ર (આશરે ૧૫૦ શબ્દોમાં) (વર્તમાનપત્રમાં પ્રજ્ઞના પ્રશ્નો/સાંપ્રત સમસ્યાઓ/વ્યક્તિગત અભિપ્રાય રજૂ કરતું ચર્યાપત્ર)	૧૦
૯.	અરજી લેખન (આશરે ૧૫૦ શબ્દોમાં)	૧૦
૧૦.	અહેવાલ લેખન (આશરે ૧૫૦ શબ્દોમાં)	૧૦
૧૧.	સંવાદકૌશલ્ય : બે વ્યક્તિઓ વચ્ચે સંવાદ (આશરે ૧૫૦ શબ્દોમાં) (જુથચર્યા, સભાનું કામકાજ, પાણી, કૃષિ, આરોગ્ય, સફાઈ, શિક્ષણને લગતી સમસ્યાઓ વગેરે.	૧૦
૧૨.	ભાષાંતર : અંગ્રેજીમાંથી ગુજરાતીમાં અનુવાદ	૧૦

૧૩.	ગુજરાતી વ્યાકરણ	૨૦
	સૂચવ્યા મુજબ જવાબ લખો. (આ પ્રશ્નોમાં આંતરિક વિકલ્પો રહેશે નહીં.)	
	૧) રૂઢિપ્રયોગોના અર્થ અને તેનો વાક્યપ્રયોગ	- ૨
	૨) કહેવતોનો અર્થ	- ૨
	૩) સમાસનો વિગ્રહ કરી તેની ઓળખ	- ૨
	૪) છંદ ઓળખાવો	- ૨
	૫) અલંકાર ઓળખાવો	- ૨
	૬) શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ	- ૨
	૭) જોડણી શુદ્ધિ	- ૨
	૮) લેખન શુદ્ધિ/ભાષા શુદ્ધિ	- ૨
	૯) સંધિ - જોડો કે છોડો	- ૨
	૧૦) વાક્યરચનાના અંગો/ વાક્યના પ્રકાર/ વાક્ય પરિવર્તન	- ૨
	<b>કુલ</b>	<b>૧૫૦</b>

### **ભાગ-૨ ENGLISH (Descriptive)**

#### **MARKS - 50**

#### **Medium-English**

<b>Serial No.</b>	<b>TYPE OF QUESTION</b>	<b>Marks to be allotted</b>
01	<b>ESSAY</b> (A minimum of 200 words and a maximum of 250 words): Choose any one topic from a list of five. (Descriptive/ analytical/ philosophical/based on Current Affairs)	10
02	<b>PRECIS WRITING:</b> A precis in about 100 words for a 300-word passage.	05
03	<b>READING COMPREHENSION:</b> A reading passage of about 250 words to be given followed by 10 short-answer type questions.	05
04	<b>ENGLISH GRAMMAR:</b> Multiple choice questions set from the following list: a. Tenses	20

- b. Voice
- c. Narration (Direct-Indirect)
- d. Transformation of sentences
- e. Use of Articles and Determiners
- f. Use of Prepositions
- g. Use of Phrasal verbs
- h. Use of idiomatic expressions
- i. Administrative Glossary
- j. Synonyms/Antonyms
- k. One-word substitution
- l. Cohesive devices/Connectives/Linkers
- m. Affixes
- n. Words that cause confusion like  
homonyms/homophones.

5. **TRANSLATION:** 10
- Translation of a short passage (of about 150 words) from Gujarati to English.

**Total 50**

## પ્રશ્નપત્ર-૨ સામાન્ય અભ્યાસ (હેતુલક્ષી)

ગુણ-૨૦૦

માધ્યમ-ગુજરાતી/અંગ્રેજી

સમય-૩ કલાક

### ૧. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ

૧. સિંધુ ખીણની સભ્યતા, લાક્ષણિકતાઓ, સ્થળો , સમાજ, સાંસ્કૃતિક ઇતિહાસ, કળા અને ધર્મ , સિંધુ ખીણની સભ્યતા અને ગુજરાત.
૨. વેદિક યુગ- જૈન ધર્મ અને બૌદ્ધ ધર્મ. ૩.
૩. મૌર્ય અને ગુપ્ત સામ્રાજ્ય : તેમનું વહીવટી તંત્ર, સામાજિક, ધાર્મિક અને આર્થિક પરિસ્થિતિઓ, કલાઓ , સ્થાપત્ય, સાહિત્ય , વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી .
૪. વિજયનગર સામ્રાજ્ય અને મુઘલ સામ્રાજ્ય
૫. ભક્તિ આંદોલન અને સૂફીવાદ
૬. ગુજરાતમાં ચાવડા, સોલંકી અને વાઘેલા રાજવંશો - તેમના શાસકો- વહીવટીતંત્ર, આર્થિક પરિસ્થિતિઓ, સમાજ, ધર્મ, સાહિત્ય, કળા અને સ્થાપત્ય.
૭. ગુજરાતની સ્વતંત્ર સ્તનત- સુલતાન અહમદશાહ-૧ લો, મહમુદ બેગડો અને બહાદુર શાહ.
૮. ગર્વનર જનરલ્સ અને વાઇસ રોયઝ.
૯. ૧૮૫૭ નો ભારતનો સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ- ઉદ્ભવ, સ્વરૂપ, કારણો, પરિણામો અને મહત્વ, ગુજરાતના વિશેષ સંદર્ભમાં.
૧૦. ભારતની સ્વતંત્રતા માટેની ચળવળ , ભારત અને વિદેશમાં ભારતીય ક્રાંતિકારીઓ.
૧૧. સ્વતંત્રતા ચળવળ અને સ્વાતંત્ર્યોત્તર એકીકરણમાં સરદાર પટેલની ભૂમિકા.
૧૨. ડો. બાબા સાહેબ આંબેડકર, તેમનું જીવન અને ભારતના બંધારણના ઘડતરમાં તેમનું યોગદાન.
૧૩. આઝાદી પછીનું ભારત: દેશમાં રાજ્યોનું પુનર્ગઠન, મહાગુજરાત ચળવળ, અગત્યની ઘટનાઓ.
૧૪. ભારતનો તથા ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો : કળા-સાહિત્ય, શિલ્પ-સ્થાપત્ય, સંગીત, નૃત્ય , ચિત્રકળા વગેરે.

### ૨. અર્થતંત્ર, જાહેર વહીવટ અને ગવર્નમેન્ટ બિઝનેસ

૧. સ્વતંત્રતાના પર્વે ભારતીય અર્થતંત્ર, ભારતમાં આયોજનની કામગીરીનો ઉદ્ભવ અને વિકાસ- ઐતિહાસિક ચર્ચાઓ, આયોજનના મોડેલો અને સમયાન્તરે તેમાં આવેલા ફેરફારો. સુધારાઓ પછીના સમયમાં ભારતીય અર્થતંત્ર: નવા આર્થિક સુધારાઓ, નીતિ આયોગ: ઉદ્દેશો, બંધારણ અને કાર્યો.

૨. કૃષિ ક્ષેત્ર અને ઉદ્યોગ ક્ષેત્રમાં વિવિધ આર્થિક નીતિઓ અને સુધારાઓ
૩. ભારતીય અર્થતંત્રમાં આંતરમાળખું: આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓ નો અર્થ અને મહત્વ-પાણી પુરવઠો અને સ્વચ્છતા-ઉર્જા અને વીજળી- વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી- ગ્રામીણ અને શહેરી આંતરમાળખાગત સુવિધાઓ - બંદરો, માર્ગો, હવાઇ મથકો, રેલ્વે, ટેલી કમ્યુનિકેશન. સોશિયલ ઇમ્પેક્ટ અસેસમેન્ટ
૪. ભારતીય જાહેર વિકાસ વ્યવસ્થા; ભારતીય કર પદ્ધતિ, જાહેર ખર્ચ, જાહેર દેવું, ભારતીય અર્થતંત્રમાં ખાદ્ય અને સહાય. કેન્દ્ર અને રાજ્યના નાણાકીય સંબંધો. તાજેતરના રાજકોષીય અને નાણાકીય નીતિઓના મુદ્દાઓ અને તેમની અસરો. વસ્તુ અને સેવા કર (GST): ખ્યાલ અને સૂચિતાર્થો.
૫. ભારતના વિદેશ વ્યાપારનાં વલણો, સંરચના, માળખું અને દિશા. સુધારાઓ પછીના સમયમાં ભારતની લેણદેણની તુલાની સ્થિતિ.
૬. ગુજરાતનું અર્થતંત્ર-એક અવલોકન; ગુજરાતમાં સામાજિક ક્ષેત્રો: શિક્ષણ, આરોગ્ય, અને પોષણ. વર્તમાન દાયકાઓમાં ગુજરાતનું અર્થતંત્ર, ભારત અને પ્રમુખ રાજ્યોની તુલનાએ, કૃષિની મુખ્ય સમસ્યાઓ, વન, જળ સંસાધનો, ખાણ, ઉદ્યોગ અને સેવા ક્ષેત્ર. ગુજરાતમાં સહકારી આંદોલન, આર્થિક અને સામાજિક માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસની નીતિઓ-એક મૂલ્યાંકન.
૭. લોકપ્રશાસનનો અર્થ, પ્રકૃતિ તથા કાર્યક્ષેત્ર - ભારતમાં ઉત્ક્રાંતિ, કૌટિલ્ય રચિત “અર્થશાસ્ત્ર” માં વહીવટનાં વિચારો, મોગલ વહીવટ, બ્રીટીશ શાસનનો વારસો.
૮. લોકશાહીમાં મૂલકી સેવાની ભૂમિકા. વિવિધ ક્ષેત્રોનાં વિકાસ સંદર્ભમાં સરકારની નીતિઓ તથા દરમ્યાનગીરી, અમલીકરણનાં મુદ્દાઓ તથા સમસ્યાઓ.
૯. સુશાસન અને ઈ-શાસન - પારદર્શિતા, શાસનમાં ઉત્તરદાયિત્વ તથા સંવેદનશીલતા - નાગરિક અધિકાર પત્ર, માહિતી અધિકાર અધિનિયમ, જાહેર સેવા અધિનિયમ અને આ સર્વેની અસરો.

### ૩. નીતિશાસ્ત્ર અને વલણો

૧. નીતિશાસ્ત્ર અને માનવ સંવાદ : સાર, નિર્ધારકો અને માનવ વ્યવહારો પર અસરો/પ્રભાવ, પરિણામો; નીતિશાસ્ત્રનાં પરિમાણો, વ્યક્તિગત અને જાહેર

સંબંધમાં નીતિશાસ્ત્ર, જાહેર સેવામાં નીતિશાસ્ત્ર, સત્યનિષ્ઠા અને ઉત્તરદાયિત્વ – માહિતી અધિકાર કાયદો, જાહેર સેવા કાયદો અને તેની અસરો.

૨. વલણ : મૂળ તત્વો, કાર્યો; વિચારો અને વર્તણૂક/વ્યવહાર પર તેની અસરો અને સંબંધ; ચારિત્ર્ય અને રાજકીય વલણ; સામાજિક અસરો તથા સમજાવટ/પ્રોત્સાહનની ભૂમિકા.
૩. ભાવનાત્મક બુદ્ધિમતા: ખ્યાલ, વહિવટ અને શાસનમાં તેની ઉપયોગીતા અને વિનીયોગ.
૪. માનવમૂલ્યો : નાગરીકોને મૂલ્ય સંબંધિત શિક્ષિત કરવામાં કુટુંબ, સમાજ તથા શૈક્ષણિક સમસ્યાઓની ભૂમિકા.
૫. નીતિશાસ્ત્ર સંબંધિત મુદ્દાઓ અને પડકારો – ભ્રષ્ટાચાર, લોકપાલ, લોકઆયુક્ત.

#### ૪. ભૂગોળ, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

૧. ભૌતિક લાક્ષણિકતાઓ અને સંશાધનો: ગુજરાત સંદર્ભમાં : મુખ્ય ભૂમિસ્વરૂપો- આબોહવા, જમીન, નદીઓ, વનસ્પતિ. મુખ્ય સંશાધનો : ભૂમિ, જમીન, ખડકો, ખનિજો, જળ અને વનસ્પતિ સંશાધન.
૨. આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ, વિકાસકીય અને પર્યાવરણીય મુદ્દાઓ, કુદરતી પ્રકોપો, કાર્બન ઉત્સર્જન, પ્રદૂષણ પ્રકોપ વ્યવસ્થાપન.
૩. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી; વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનું સ્વરૂપ અને ક્ષેત્ર, રોજબરોજના જીવનમાં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીની પ્રસ્તુતતા, વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને ઇનોવેશન અંગેની રાષ્ટ્રીય નીતિ, ભારતમાં વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને ઇનોવેશન સાથે સંકળાયેલી વિવિધ સંસ્થાઓ, તેમની પ્રવૃત્તિઓ અને યોગદાન, પ્રસિધ્ધ ભારતીય વૈજ્ઞાનિકોનું યોગદાન.
૪. ઈન્ફર્મેશન અને કોમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી (આઈસીટી), અંતરીક્ષ/અવકાશ અને સંરક્ષણ સેવાઓમાં ટેકનોલોજી, બાયોટેકનોલોજી, નેનોટેકનોલોજી વગેરે ક્ષેત્રોમાં જાગૃતિ.
૫. ભારતની ઉર્જા નીતિ અને ભારતની પરમાણુ નીતિ.

૬. પર્યાવરણ વિજ્ઞાન: પર્યાવરણને લગતા મુદ્દાઓ અને નિસ્ખત, તેના કાયદાકીય પાસા, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ પર્યાવરણની જાળવણી માટે નીતિઓ અને સંધિઓ, બાયોડાયવર્સિટી (જૈવ વિવિધતા) તેનું મહત્વ અને નિસ્ખત, ક્લાઈમેટ ચેન્જ, આંતર રાષ્ટ્રીય પ્રયત્નો (નીતિઓ અને પ્રોટોકોલ) તથા ભારતની પ્રતિબદ્ધતા , વન અને વન્યજીવન — વન અને વન્યજીવન સંરક્ષણ માટે કાયદાકીય માળખું. પર્યાવરણીય આપત્તિઓ, પ્રદૂષણ, કાર્બન ઉત્સર્જન, વૈશ્વિક ગરમી (તાપવૃદ્ધિ), ક્લાઈમેટ ચેન્જ અને આપત્તિ વ્યવસ્થાપન બાબતે નેશનલ એક્શન પ્લાન.

#### ૫. ભારતનું બંધારણ

૧. ભારતની બંધારણ સભા
૨. આમુખ
૩. મૂળભૂત અધિકારો અને ફરજો
૪. રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો
૫. રાષ્ટ્રપતિ અને રાજ્યપાલ
૬. સંસદ અને વિવિધ સંસદીય સમિતિઓ
૭. ન્યાયતંત્ર
૮. કેન્દ્ર યાદી, રાજ્ય યાદી અને સંયુક્ત યાદી
૯. કેન્દ્ર – રાજ્ય અને આંતર રાજ્ય સંબંધો
૧૦. એટર્ની જનરલ અને કમ્પ્ટ્રોલર અને ઓડીટર જનરલ ઓફ ઈન્ડિયા
૧૧. અગત્યના બંધારણીય સુધારા
૧૨. બંધારણીય, વૈધાનિક, નિયમનકારી અને વિવિધ અર્ધન્યાયિક સંસ્થાઓ.

#### ૬. પ્રાદેશિક, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાની મહત્વની સાંપ્રત ઘટનાઓ



## **Paper-2 General Studies (Objective)**

**Mark-200**

**Medium-English/Gujarati**

**Time-3 Hours**

### **1. History and Culture**

1. Indus valley Civilisation: Features, Sites, Society, Cultural History, Art and Religion, Indus valley Civilisation and Gujarat.
2. Vedic age- Jainism and Buddhism
3. The Mauryan and the Gupta Empire- their administration- social, religious and economic conditions-art, architecture, literature, science and technology.
4. The Vijaynagar Empire and the Mughal Empire.
5. The Bhakti Movement and Sufism.
6. The Chavada, Solanki and Vaghela Dynasties of Gujarat- their rulers- administration, economy, society, religion, literature, arts and architecture.
7. Independent Sultanate of Gujarat – Sultan Ahmedashah I, Mahmud Begda and Bahadurshah.
8. Governor-Generals and Viceroys.
9. Indian war of Independence 1857- Origin, nature, causes, consequences and significance with special reference to Gujarat.
10. India's Freedom Movement, Revolutionaries in India and abroad.
11. The Role of Sardar Patel, in freedom movement and post-independence consolidation.
12. Dr. B.R. Ambedkar, his life and contribution to making of Indian Constitution.
13. India after Independence - Reorganization of the States within the country, Maha Gujarat Movement, Major events.
14. Cultural Heritage of India and Gujarat: Art, Literature, Architecture and sculpture, Music, Dance, Painting etc.

### **2. General Economics, Public Administration and Government Business**

1. Indian Economy on the eve of Independence, Emergence and development of planning exercise in India – historical debates, plan models and shift in focus over time. Indian economy in post reform period: New Economic Reforms, NITI Aayog: aims, constitution and functions.

2. Various Economic Policies and reforms in Agriculture sector and Industrial Sector.
3. Infrastructure in Indian Economy: Meaning and Importance of Infrastructure - Water supply and Sanitation - Energy and Power - Science and Technology - Rural and Urban Infrastructure: Ports, Roads, Airports, Railway, Telecommunication. Social Impact Assessment.
4. Indian Public finance; Indian tax system, public expenditure, public debt, deficit and subsidies in the Indian economy. Center-State financial relation. Recent fiscal and monetary policy issues and their impact, GST: Concept and Implications.
5. Trend, composition, structure and direction of India's Foreign Trade. India's Balance of payments Situation in post reforms period.
6. Gujarat economy-An overview; social sector in Gujarat- Education, Health, and Nutrition. Gujarat Economy in relation to India and major states in recent decades, major problems in agriculture, forest, water resources, mining, industry and service Sector. Co-operative movement in Gujarat. Development policies for economic and social infrastructure – An appraisal.
7. Meaning, Nature and Scope of Public Administration – Evolution in India – Administrative ideas in Kautilya's Arthashastra; Mughal administration; Legacy of British rule.
8. Role of Civil Services in Democracy. Government policies and interventions for development in various sectors and issues and problems of implementation.
9. Good governance and e-governance- Transparency, accountability and responsiveness in governance – Citizen's Charter. RTI, Public Service Act and their implications. Concept of Social Audit and its importance.

### **3. Ethics and Aptitude**

1. Ethics and Human Interface: Essence, determinants and consequences of Ethics in human behavior; dimensions of ethics; ethics in private and public relationships, ethics, integrity and accountability in public service – RTI, Public Service Act and its implications.
2. Attitude: content, functions; its influence and relation with thought and behaviour; moral and political attitudes; role of social influence and persuasion.

3. Emotional intelligence - concept, utilities and application in administration and governance.
4. Human Values - role of family, society and educational institutions in imparting values to citizens.
5. Issues and challenges in ethics – Corruption, Lok Pal, Lok Ayukta.

#### **4. Geography, Science and Technology:**

1. Physical Features and Resources: India: Major landforms-climate, soil, rivers, vegetation; Major resources-Land, soil, rocks, minerals, water and vegetation resources.
2. Economic Activities, Developmental and Environmental issues, Natural hazards, carbon emission, Pollution-hazard management.
3. Science and Technology: Nature and Scope of Science & Technology; Relevance of Science & Technology to the day to day life; National Policy on Science, Technology and Innovation; Institutes and Organization in India promoting integration of Science, Technology and Innovation, their activities and contribution; Contribution of Prominent Indian Scientists.
4. Awareness in the field of Information and Communication Technology (ICT), Space Technology, Technology in Defence, Biotechnology, Nanotechnology etc.
5. Energy policy of India, Nuclear Policy of India.
6. Environmental Science: Issues and concerns related to environment; Its legal aspects, policies and treaties for the protection of environment at the national and the international level; Biodiversity- its importance and concerns; Climate Change, International Initiatives (Policies, Protocols) and India's commitment; Forest and Wildlife - Legal framework for Forest and Wildlife Conservation in India; Environmental Hazards, pollution, carbon emission, Global warming. National Action plans on Climate Change and Disaster management.

#### **5. The Constitution of India**

1. The Constituent Assembly of India
2. The Preamble
3. Fundamental Rights and Fundamental duties
4. Directive principles of State Policy
5. The President and The Governor
6. The Parliament and Parliamentary Committees

7. The Judiciary
8. The Union List, State List and the Concurrent list.
9. Centre-State Relations and Inter-State Relations.
10. Attorney General and The Comptroller and Auditor-General of India
11. Important Constitutional Amendments
12. Constitutional, Statutory, regulatory and various quasi-judicial authorities.

## **6. Current Events of Regional, National and International Importance.**

## પ્રશ્નપત્ર -૩ વાણિજ્ય અને સંચાલન

માધ્યમ: ગુજરાતી / અંગ્રેજી

કુલ ગુણ: ૨૦૦

સમય: ૩ કલાક

પ્રશ્નપત્રનું માળખું નીચે મુજબ રહેશે.

પ્રશ્નોની સંખ્યા	પ્રશ્ન દીઠ ફાળવેલ માર્ક્સ	પ્રશ્ન દીઠ શબ્દ મર્યાદા	કુલ ગુણ
૧૨	૦૫	૩૦ થી ૪૦ શબ્દો	૬૦
૦૮	૧૦	૭૦ થી ૮૦ શબ્દો	૮૦
૦૪	૧૫	૧૩૦ થી ૧૪૦ શબ્દો	૬૦
૨૪			૨૦૦

૧. વ્યાપાર અને વાણિજ્ય : - આંતર રાષ્ટ્રીય વ્યાપાર સહિત વ્યાપારના પ્રકારો , ભારતમાં સ્ટોક એક્સચેન્જ, ઇ- કોમર્સ, વ્યાપાર અને વાણિજ્યમાં સરકારની ભૂમિકા અને હસ્તક્ષેપ, વ્યાપારના નિયમન માટેનું તંત્ર, વિશ્વ વ્યાપાર સંસ્થા (WTO). SAARC, ASEAN and BRICS
૨. ધંધાકીય અને કોર્પોરેટ કાયદા, કોર્પોરેટ ક્ષેત્રનું સામાજિક ઉત્તર દાયિત્વ
૩. નાણાકીય હિસાબી પદ્ધતિ : હિસાબી પદ્ધતિના મૂળ ભૂત ખ્યાલો અને સિદ્ધાંતો, હિસાબી પદ્ધતિના નિયમો અને પ્રક્રિયા , હિસાબી ચોપડાઓ, Trial Balance, ભૂલ સુધારણા, નાણાકીય પત્રકો; ભાગીદારીના હિસાબો: પ્રવેશ , નિવૃત્તિ, મૃત્યુ, વિસર્જન અને રોકડની વહેંચણી, કંપનીના ઉચ્ચતર હિસાબો: વિસર્જન , સંયોજન , સમાવેશ, Restructuring including Reconstruction, Consolidation of Accounts, પાઘડી અને શેરનું મૂલ્યાંકન, હિસાબી ધોરણો
૪. પડતર અને સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ
૫. નાણાકીય સંચાલન, નાણા ધીરવાના પ્રકારો , દેવુ, ઇકવીટી વગેરે સાધનો દ્વારા મૂડી ઉભી કરવી
૬. સંચાલનના વિવિધ ખ્યાલો અને માનવ સંશાધનોનું સંચાલન
૭. ઓડિટીંગ:
  - (a) ઓડિટ: અર્થ અથવા વ્યાખ્યા, સિદ્ધાંતો અને ઉદ્દેશો, લાભ અને મર્યાદાઓ.
  - (b) આંતરિક અંકુશ અને આંતરિક અન્વેશણ
  - (c) વાઉચિંગ : અર્થ , ઉદ્દેશો , વિવિધ લેવડ દેવડનું વાઉચિંગ
  - (d) મિલ્કત અને જવાબદારીઓનું મૂલ્યાંકન અને વેરીફિકેશન
  - (e) કંપની ઓડિટર : નિમણૂક લાયાકાત , ગેર- લાયાકાત , અધિકારો, ફરજો અને જવાબદારીઓ .

(f) ઓડિટના પ્રકારો : કાયાદાકીય ઓડિટ , આંતરિક ઓડિટ, પડતર ઓડિટ , ટેક્ષ ઓડિટ, મેનેજમેન્ટ ઓડિટ

૮. ધંધાકીય પર્યાવરણ
૯. ધંધાકીય આંકડા શાસ્ત્ર અને માહિતી નિર્માણ - માહિતીના પ્રકાર , માહિતીનું એકત્રીકરણ અને વિશ્લેષણ; નમૂના : ભૂલો, જરૂરિયાત અને નમૂનાની પદ્ધતિઓ; સંભવિતતાનો સિદ્ધાંત ; સંભવિતતા વિતરણ; માહિતીનું વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન ; સૂચકાંક ; આંકડાકીય ગુણવત્તા અંકુશ ; સહસંબંધ અને નિયત સંબંધ
૧૦. ભારતની રાજવિત્તિય અને નાણાકીય નીતિ: સિદ્ધાંતોનો મૂળભૂત ખ્યાલ, કરવેરાની લાક્ષણિકતાઓ અને સૂચિતાર્થો, જાહેર ખર્ચ, જાહેર દેવું અને તેનું સંચાલન ; ફૂગાવો અને અર્થતંત્ર પર તેની અસરો, ફૂગાવા બાબતે વિવિધ ખ્યાલો.
૧૧. નીતિ આયોગની ભૂમિકા.
૧૨. ભારતનું અર્થતંત્ર : અર્થતંત્રના પ્રાથમિક, દ્વિતીય અને તૃતીય ક્ષેત્રો ,ક્ષેત્રવાર ઉત્પાદનની બદલાતી પેટર્ન, શહેરીકરણ અને કૃષિ અર્થતંત્ર પર તેની અસરો, કૃષિ વિષયક સમસ્યાઓના સમાધાન માટે તંત્ર વ્યવસ્થા – લઘુત્તમ ટેકાના ભાવો, ખેત ઉત્પાદન બજાર સમિતિઓ વગેરે . પાકની તરેહ, સહકારી ક્ષેત્ર, ઉદારીકરણ, વિશ્વીકરણ અને ખાનગીકરણ –ભારતીય અર્થતંત્ર પર તેની અસરો . માથા દીઠ આવક , પ્રાદેશિક અસમાનતાઓ અને તેના સમાધાન માટે સરકારની નીતિઓ, અર્થતંત્રના વિવિધ સૂચકાંકો , સ્પર્ધા નીતિ . જાહેરક્ષેત્રના એકમો . જાહેર ક્ષેત્રના એકમોનું વિનિવેશ – નીતિ અને પદ્ધતિઓ.
૧૩. બેંકીંગ અને નાણાકીય સંસ્થાઓ, ક્રેડીટ રેટીંગ એજન્સીસ
૧૪. અંદાજપત્રના પ્રકારો અને જાહેર દેવું, Fiscal Responsibility and Budgetary Management Act.
૧૫. કોર્પોરેટ કર સહિત આવક વેરો : પગાર, મિલકત, ધંધો , વ્યવસાયમાંથી થતી આવકની ગણતરી , કેપીટલ ગેઇન અને અન્ય સ્ત્રોત ; અકારણીની પદ્ધતિઓ , વ્યક્તિગત , ભાગીદારી કંપની અને જોઇન્ટ સ્ટોક કંપનીની આકારણી.
૧૬. Goods and Services Tax. (GST)
૧૭. બંધારણની કલમ ૨૨૬ અન્વયે ભારત તથા રાજ્યોની એકત્રિત નીધિ તથા જાહેર હિસાબો.

**Paper- III Commerce and Management (Descriptive)**

**Medium: English/Gujarati**

**Total Marks: 200**

**Time: 3 Hours**

**The structure of the question paper shall be as below.**

No. of Questions	Marks Allotted to each question	Word Limit Per Question	Total Marks
12	05	30 to 40 words	60
08	10	70 to 80 words	80
04	15	130 to 140 words	60
<b>24</b>			<b>200</b>

1. **Trade and Commerce:** - Types of Trade including International Trade. Company types, Stock Exchanges in India, E-Commerce, Government intervention in trade and commerce, Regulatory Mechanism of trade, World Trade Organization. SAARC, ASEAN and BRICS
2. **Business and Corporate Laws, Corporate Social Responsibilities**
3. **Financial Accounting:** Accounting Concepts and Conventions, Rules of Accounting, Accounting Process, Books of Accounts, Trial Balance, rectification of Errors, Financial Statements; Partnership Accounts: Admission, Retirement, Death, Dissolution Piecemeal Distribution of Cash; Advanced Company accounts: Liquidation, Amalgamation, Absorption, Restructuring including Reconstruction, Consolidation of Accounts, Valuation of Goodwill and Shares.
4. **Cost and Management Accounting,**
5. **Financial Management, Types of Financing, Capital Generation through various instruments like debt, equity etc.**
6. **Management Theories and Human Resource Management**
7. **Auditing:**
  - (a) Audit: Meaning or Definition, Principles and Objectives, Advantages, Limitations.
  - (b) Internal Control, Internal Audit and Investigation.
  - (c) Vouching: Meaning, Objectives and Vouching of Various Transactions.
  - (d) Verification and Valuation of Assets and Liabilities.
  - (e) Company Auditor: Appointment, Qualification, Disqualifications, Rights, Duties and Responsibilities.

- (f) Types of Audit: Statutory Audit, Internal Audit, Cost Audit, Tax Audit, Management Audit.

**8. Business Environment**

- 9. Business Statistics & Data Processing;** - Types of data, data collection and analysis; Sampling: need, errors and methods of sampling; Probability theory; Probability Distribution; analysis and interpretation of data; Index numbers; Statistical quality control; correlation and regression.

- 10. Fiscal Policy and Monetary Policy of India:** A Basic understanding of Principles, Characteristics and Implications of Taxation, Public Expenditure, Public Debt and Public Debt Management; Inflation and Impact of Inflation on Economy. Various theories of Inflation.

**11. The Role of NITI Aayog.**

- 12. Economy of India:** - Primary, Secondary and Tertiary Sectors of Economy, changing pattern of Sectoral output, Urbanization and its impact on agrarian economy, Mechanism to address agricultural distress – Minimum Support Prices, Agriculture Produce Market Committees etc. Crop pattern and Co-operative Sector, Liberalization, Globalization, and Privatization -its impact on Indian Economy. Per capita income, regional inequalities and policy intervention to reduce regional inequalities, various indices of Economy, Competition policy. PSUs, Disinvestment of PSUs. – Policy and procedure.

**13. Banking and Financial Institutions, Credit Rating Agencies.**

- 14. Types of Budget and public debt, Fiscal Responsibility and Budgetary Management Act.**

- 15. Income Tax including Corporate Tax:** Computation of income from salary, House Property, Business or Profession, Capital gain and other sources; Procedure for assessment, Assessment of individuals, Partnership Companies and Joint Stock Companies.

**16. Goods and Services Tax.**

- 17. Consolidated Funds and public accounts of India and of the States in terms of Article 266 of the Constitution.**